

GLEDALIŠKI LIST

Narodnega gledališča v Ljubljani

1938-39

OPERA

UREDNIK: M. BRAVNIČAR

E. KALMAN:

12 JESENSKI MANEVERI

opereta v treh dejanjih

Din 2:50

Izhaja za vsako premijero

Priporoča se Vam

„SLAVIJA“

Jugoslovanska zavarovalna banka d. d. v Ljubljani
za zavarovanje

proti oškodovanju vsled požara, eksplozije, kraje, toče,
nesreč i. t. d. — na zgradbah, opremi, tvornicah, avto-
mobilih kot tudi na lastnem telesu in življenju

Podružnice: Beograd, Sarajevo, Zagreb, Osijek, Novi Sad, Split

Glavni sedež: Ljubljana, Gosposka ul. 12

Telefon šte. 2176 in 2276

Ljudska posojilnica v Ljubljani

registr. zadr. z neom. jamstvom

Ljubljana, Miklošičeva c. št. 6, v lastni palači
obrestuje hranilne vloge najugodnejše.

Nove in stare vloge, ki so v celoti vsak čas razpoložljive
obrestuje po 4%, proti odpovedi do 5%

Tovarna kranjskega
lanenega olja in firneža

HROVAT & Komp.
LJUBLJANA

GLEDALIŠKI LIST

NARODNEGA GLEDALIŠČA V LJUBLJANI

1938/39 ŠTEV. 12 OPERA UREDNIK: M. BRAVNIČAR

E. KALMAN:

JESENSKI MANEVRI

PREMIERA 18. FEBRUARJA 1939

Kalman si je z »Grofico Marico« v našem gledališču priboril mesto najpopularnejšega skladatelja. Nobena opereta ni dosegla tako visokega števila uprizoritev (87). Ta uspeh je odprl vrata v naše gledališče tudi njegovi »Knežinji čardaša«, »Bajaderi« in »Vijolici z Montmartra«. Sedaj pa prihajajo na vrsto »Jesenski manevri«, ki so bili prvič uprizorjeni v Ljubljani že pred tridesetimi leti, torej kmalu po krstni predstavi v Budimpešti in po dunajski premieri. Ta opereta je prav za prav Kalmanu odprla na stežaj vrata v svet, bila je njegov prvi veliki uspeh, ki je odločil skladateljevo življenjsko pot. Kakor Franc Lehar in Paul Abraham, je tudi Kalman začel pri resni glasbi. Leta 1903., ko mu je bilo 21 let, so pod taktirko znanega madžarskega violinista in skladatelja Hubayja prvič javno izvajali njegovo skladbo za godalni orkester. Naslednje leto 29. februarja je doživelo prvo izvedbo v operi njegovo drugo delo »Saturnalia«. Kritiki so pri tej priliki mnogo pisali o mlademu, na-

darjenem skladatelju. Sledila je simfonija »Andreas in Johana«, ki jo je krstil budimpeštanski filharmonični orkester. Za zbirko pesmi pa je dobil mestno nagrado. Tako je zažela Kalmanova skladateljska pot. Njegov prvi odrski uspeh je bil kuplet, ki ga je zložil pod psevdonimom za neko kabaretno pevko. Refren so kmalu prepevali v vsem mestu. To lahko kabaretno delo je Kalmana zanimalo, posebno ker ni bilo treba dolgo čakati na izvedbo. Poiskal si je primeren libreto in ga uglasbil, z njim pa ni uspel. Ta njegov prvi operetni poskus je doživel samo šest predstav.

Skladatelj Jakobi je Kalmanu pomagal, da je dobil od Karla Bakonyja tekst za »Jesenske manevre«. Kalman piše o tem: »Zaradi uspeha operete Oskarja Straussa, »Valčkov sen«, ni nič kazalo, da bi bila moja opereta kmalu uprizorjena. Libreto sem predložil gledališču, nisem se pa upal javiti pri vodstvu. Prikazal sem se šele tedaj, ko sem zvedel, da me ravnatelj že nekaj dni išče. Sklenila sva takoj pogodbo. Krstna uprizoritev »Jesenskih manevrov« je bila 22. februarja 1908., eno leto kasneje pa jih je pokojni Karczag z največjim uspehom uprizoril v »Theater an der Wien« na Dunaju, najvišji operetni prestolnici. »Jesenski manevri« so kmalu nastopili pot od odra do odra, po vsem svetu, kjer gojijo to vrsto lahke umetnosti. Kalman se je stalno naselil na Dunaju in ustvarjal operete eno za drugo. Sledile so: »Ciganski primaš«, »Mali kralj«, »Kneginja čar-daša«, »Pustna vila«, »Holandska ženica«, »Bajadera« in »Grofica Marica«, ki je njegova dvanajsta opereta in je samo na enem dunajskem odru doživela nad tisoč ponovitev.

Kalman je dosegel svetovno slavo. Povsod so izvajali njegova dela, povsod so peli in igrali njegove skladbe. »Grofici Marici« sta sledili dve enodejanki, izmed katerih je bila »The blue house« napisana za Hippodrom v Londonu in tam tudi uprizorjena; skladatelj jo nikdar ni videl in ne slišal.

Leta 1924. je zopet zložil veliko opereto in sicer znamenito »Cirkuško princeso«, nato se je skladatelj madžarskih in dunajskih melodij podal v svet modnih jazzovih ritmov, jih prekvasil s svojim bistvom in spravil v operetno službo. Skupaj z ameriškim skladateljem Stothartom je napisal za otvoritev A. Hammersteinovega operetnega teatra v New Yorku opereto »The golden Dawn«, ki se odigrava v džungli in je bila pozneje tudi filmana. Ostala pa je z izjemo Severne Amerike nepoznana in tudi sam skladatelj jo še ni videl na odru.

Leta 1928. pa je Kalman zložil »Vojvodinjo iz Chicaga«; v njej je napovedal vojno jazzu, v katerem se je v prejšnjem delu izživel. Po tej opereti je Kalman ubral zopet nova pota. Zložil je delo, v katerem prevladuje melodična in pevna stran »Vijolica iz Montmartra«. Z njo je ustvaril operetno bohemo, ki je doživljala uspeh za uspehom. »Vijolici iz Montmartra« je sledil prvi Kalmanov ton-film »Ronny« in leto pozneje velika historična madžarska nacionalna opereta »Vražji jezdec«, s katero se je povrnil k zvokom svoje domovine.

Kalman je sodeloval z mnogimi znanimi libretisti, največje uspehe pa je dosegel s vojima prijateljima Alfredom Grünwaldom in Juliusom Brammerjem, ki sta mu napisala besedila k njegovim najuspešnejšim operetam.

Poleg Lea Falla, Leharja in Oskarja Straussa je Kalman najvidnejši zastopnik dunajske operete, ki ji je priril iz madžarske nacionalne glasbe novih melodičnih in ritmičnih elementov.

*

»Moje življenje, moja kariera se je začela na obrežju Blatnega jezera. Rodil sem se v Siofoku, neprijaznega in mrzlega jesenskega dne.

Z darovi sreče nismo bili obdarjeni...« Tako začnjenja Kalmanova avtobiografija. Doma je prišel že kot otrok v dotik z glasbo na ta način, da je poslušal klavirske vaje svoje sestre. Poleti je hodil gledat operetne skupine, ki so gostovale ob Blatnem jezeru. Tako je spoznal nekatere dunajske operete, ki so ga navdušile za gledališče. Z desetimi leti je prišel na gimnazijo v Budimpešti. Njegova prva skrb je bila ustanovitev ... časopisa. Sam je pisal, urejeval, upravljaj, razmnoževal in prodajal ta čudoviti časopis. Kot petošolec je šel k simfoničnemu koncertu, za katerega je slučajno dobil prosto vstopnico, ki si jo je delil s svojim prijateljem. Johan Richter je dirigiral Beethovnovno simfonijo, mali Kalman jo je poslušal pred vrati. Napravila je nanj tako globoki vtisek, da je sporočil svoji materi, da hoče študirati glasbo. Z lekcijami si je prihranil toliko denarja, da je kupil klavir. Pri javnem nastopu glasbene šole je Kalman igral s takšnim uspehom, da so časopisi pisali o njem kot o čudežnem otroku. Odločil se je, da postane klavirski virtuoz. Vadij je s takšno vztrajnostjo, da mu je obolela desna roka. Nato se je posvetil glasbeni teoriji, vmes pa je študiral pravo in pisal glasbena poročila za »Pesti Naplo«. Polagoma je doživljal prve skladateljske uspehe, odločilno za vso njegovo življenjsko pot pa je bil uspeh »Jesenskih manevrov«.

M. Br.

Huzarska

Kadar četa pride v vas,
brž od ust do ust gre glas:
juhe, armada gre.
Brž dekleta, metle iz rok,
in na vrata lahkij nog:

juhé, to so možje!

Oberst prvi privihra,

ves košat, kosmat za dva.

Komur v brk se zareži,

zledeni se kri.

Končno huzarji kakor v viharju,

s sabljo ob boku, pridejo v skoku.

Takih junakov, res korenjakov ni še videl svet!

A ob plotovih, belih zidovih,

vriskajo vneta mlada dekleta:

očke žarijo, ličeca rdiijo,

ustne kot makov cvet:

(Refren)

Hejsa, huzarji, vsak naj udari,

strumno k ataki, hejsa juhé!

Meč si opaši, konja zajaši,

jezdi kot vihra, hejsa juhé!

Če konjiček mlad je, jezdi kot vihar,

tak v ljubezni biti zna samo huzar,

ki nevarnosti mu ni v življenju mar!

Hej! Hejsa, huzarji,

vsak naj udari, strumno k ataki,

hejsa, juhé!

Zaušnica za 100 lir

Če se spomnim vseh, ki sem jih srečal v življenju in bil z njimi v družbi, tedaj čutim posebno hvaležnost in zavalovsem, ki so mi po premieri »Jesenskih manevrov« izjavljali, da ne bom nikoli pravi skladatelj, ker nimam sposobnosti za veliko opereto. Temu mnenju se moram zahvaliti, da sem se lotil dela še z večjo energijo.

Denar, uspeh in vse druge zunanosti, ki spremljajo skladateljevo življenjsko pot, mu ne morejo obenem dati tudi zadovoljstva in sreče. Moja sreča je blaženost dela in njegov rezultat. Nastopati v javnosti mi je silno neprijetna zadeva in pred dirigentski pult stopim, le kadar je to neizogibno.

Najsrečnejših deset minut v svojem življenju sem doživel pred nekaj leti v Italiji. Bil sem v Benetkah. Nekega krasnega večera sem šel na Markov trg. Velika množica je valovila pred cerkvijo sem in tja. Med to množico sem užival veselje biti nepoznan. V vseh kavarnah so igrali moje stvari. S ceste so mi zvenele melodije »Čardaške kneginje«, Pustne vile« in »Holandske ženice«, veter pa mi je prinašal z gondol melodije iz »Bajadere«. Nihče ni vedel, da sem med njimi, a vseeno so mi delali veselje. Vrnil sem se v hotel. Tudi tu so igrali mojo glasbo. Ustavil sem se v hallu in videl, kako pred orkestrom mali pikolo dela ritmične gibe z vročo kavo v roki. Plačilni zagleda ubogega fantiča in priča sem bil, kako je z mogočno klofuto honoriral njegovo navdušenje za glasbo. Šel sem k pikolu in ga potolažil z bankovcem za 100 lir, ker je trpel zame.

To je bil najlepši večer v mojem življenju.

Emmerich Kalman.

Prihodnji operni spored

Opera bo v svoj prihodnji spored uvrstila naslednja dela:

E. Wolf-Ferrari: ŠTIRJE GROBJANI.

Dirigent: *dr. D. Švara*, režiser: *R. Primožič*.

Zasedba glavnih vlog ostane z malimi spremembami ista kakor v prejšnjih sezonah.

J. Massenet: WERTHER.

Dirigent: *A. Neffat*, režiser: *D. Zupan*.

V glavnih vlogah bodo sodelovali gdč. Pavlovčič, ga. Ribičeva, gg. Gostič, Dolničar (Rakovec).

G. Verdi FALSTAF.

Dirigent in režiser: *M. Polič*.

V glavnih vlogah bodo sodelovali ga. Vidalijska, Ribičeva, Kogejska in gg. Banovec, Marčec, Janko, Primožič, Sanci, Zupan.

Poleg navedenih oper je v študiju še *K. Goldmarkova »Sabska kraljica«*, ki jo bo dirigiral *N. Štritof*.

Razno

»Jesenski manevri« so bili v Ljubljani prvič uprizorjeni v sezoni 1910-11 v naslednji zasedbi:

Feldmaršal — Verovšek;

Treska — Iličičeva;

Baronica Liza — Haderbolčeva;

Nadporočnik pl. Lörentzy — Iličič;

Wallerstein — Povhe;

Marosi — Thalerjska;

Fekete — Peček;

Turi — Železnik;

Molnar — Bukšek.

Slavnostne igre v Salzburgu se bodo letos vršile od 30. julija do 6. septembra. V sporedu so Mozartove opere »Don Juan«, »Čarobna piščal« in »Beg iz Seraila« ter Richard Straussov »Kavalir z rožo« in Weberjev »Čarostrelec«. Poleg teh bosta izvedena v italijanščini še Verdijev »Falstaf« in Rossinijev »Seviljski brivec«. Predstave bodo dirigirali Karl Böhm, Hans Knappertsbusch, Vittorio Guy in Gino Marinuzzi.

*

Po septembrskih dogodkih je bilo v Pragi ukinjeno nemško gledališče. Sedaj je praška vlada odkupila zgradbo Novega nemškega gledališča od nemškega gledališkega konzorcija za 11 in pol milijonov Kč. Gledališko poslopje, ki je najlepše v Pragi, bo služilo kot podružnica Narodnega divadla.

*

Dunajska državna opera je uvrstila v svoj prihodnji spored naslednja dela: Richard Strauss: »Žena brez sence«, »Elektra«; Puccini: »Dekle zlatega zapada«; Wolf Ferrari: »Madonin nakit«, R. Wagner: »Rensko zlato«, »Walkira« ter R. Willejevo »Kraljevo balado«.

*

Nove češke operete:

»Angorska mačka«, uglasbil Viljem Tansky, libreto napisal Vaclav Polaček, premiera je bila nedavno v Brnu.

*

V Pragi pa sta prišli na oder operetni noviteti: »Na srečnem planetu« (uglasbil Stelibski) in »Strašni manever« od Pištačka.

Lastnik in izdajatelj: Uprava Narodnega gledališča v Ljubljani. Predstavniki: Oton Župančič. Urednik: Matija Bravničar. Za upravo: Karel Mahkota. Tiskarna Makso Hrovatin. Vsi v Ljubljani.

Ali ste že pokusili bonbone,
čokolado in kekse od tvrdke

Bon-Bon

Če še niste, oglasite se na

Miklošičevi c. 30. Tel. 44-42
in ostali boste naš stalni odjemalec.

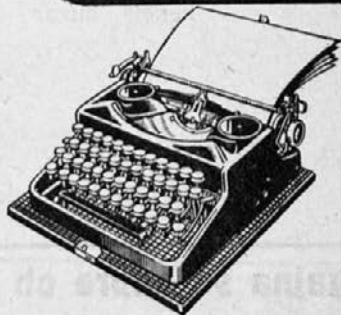
The Rex Co.

Ljubljana

Grazišče št. 10

Telefon št. 22-68

NAUMANN **Erika**

Jesenski manevri

Opereta v treh dejanjih, napisal K. pl. [?], prevedel S. S., uglasbil E. Kálmán.

Dirigent: V. Šušteršič.

Koreograf: P. Golovin.

Režiser: D. Zupan.

Feldmaršal pl. Lohonay	D. Zupan
Treska, njegova hči	I. Cankarjeva
Baronica Riza pl. Marbach	K. Vidalijska
Ritmojster pl. Emerik, huzar	F. Lupša
Nadporočnik pl. Lörenthy, huzar	St. Marčec
Poročnik Elekes, huzar	A. Sladoljev
Wallerstein, rezervni kadet	B. Peček
Marosi, enoletni prostovoljec, huzar	E. Barbičeva
Virag, stražmojster	F. Jeltnikar
Turi, četovodja	A. Perko
Fekete, huzar	S. Česnik

Molnár, infanterist	A. Sekula
Starke, oskrbnik	M. Simončič
Lajos, hlapec	Z. Pianekski
Gospod pl. Steinhof	I. Mencin
Gospa pl. Bergen	M. Mencinova
Komtesa Olga	J. Jeromova
Polkovnik Wulff	M. Škabar
	F. Marolt
Infanteristi	F. Hvastja,
	A. Arčon

Gospodje, dame, otroci in vojniki.

I. dej.: Pred gradom baronice Rize. II. in III. dej.: V gradu baronice.

Čas: 19. stoletje.

Toalete baronice Rize izdelal modni salon Korče, Metelkova ulica 20, blago dobavila trgovina Avšič, Prešernova ulica.

Blagajna se odpre ob pol 20.

Začetek ob 20.

Konec ob 23.

*Z najlepšimi modeli
in najboljšim delom*

se priporoča

DAMSKA KONFEKCIJA

A. PAULIN

LJUBLJANA

Šelenburgova ulica št. 1

**Knjigarna
Kleinmayr & Bamberg**

najstarejša v Jugoslaviji, priporoča
svojo bogato zalogo strokovnih in
zabavnih knjig v vseh jezikih

*

Ljubljana, Miklošičeva cesta št. 16